

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi

Luonnos, 13.12.2019

Sisällys

1 THL:n arviointitehtävä	3
2 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteet	3
3 Arviointikehikko.....	3
3.1 Kansalliset seurantamittarit.....	4
3.2 Maakuntien hankekokonaisuuksien oma-arviointi	4
4 Arvioinnin toteutus ja tulosten raportointi.....	4
5 Arvioinnin riskit	5
Liite: Alustavat kansalliset seurantamittarit, joita täydennetään yhdessä maakuntien hankekokonaisuuksien kanssa	7

Tämä on tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen alustava arviointisuunnitelma, jota täydennetään vuoden 2020 alussa yhdessä maakuntien hankekokonaisuuksien kanssa. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman arvioinnin laajempi kokonaisuus on kuvattu Ohjelma ja hankeopas -dokumentissa.

1 THL:n arviointitehtävä

THL vastaa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista sekä arviointitulosten julkaisemisesta. THL:n toteuttama seuranta ja arviointi on ns. kehittävä arviointia, jonka tarkoituksena on tukea alueilla tehtävää kehittämistoimintaa hyötytavoitteiden suuntaisesti. THL ei pelkästään seuraa ja arvioi hyötytavoitteiden toteutumista, vaan tarvittaessa tekee myös ehdotuksia ja suosituksia alueiden kehittämistoiminnan suuntaamiseksi. Arviointi on osa THL:n antamaa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman toimeenpanon tukea, ja tukitoimia suunnataan arviointitulosten perusteella. Ohjelman koordinaatioryhmä täsmentää toimeenpanosuunnitelmaa tarvittaessa arviointitulosten perusteella. Arviointitulokset julkaistaan välittömästi niiden valmistuttua kaikkien osapuolten hyödynnettäväksi.

2 Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteet

Ohjelman hyötytavoitteilla kuvataan ohjelman lopullisia päämääriä. Ne koskevat pääasiassa palvelujen toteuttamista ja toimivuutta, mutta myös palvelujen vaikuttavuutta. Ohjelmalla on viisi tavoitetta, joista viides, kustannusten nousun hillitseminen voidaan saavuttaa muiden tavoitteiden toteutuessa. Digitalisaation edistäminen läpäisee kaikki hyötytavoitteet:

1. Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikea-aikaisuuden ja jatkuvuuden parantaminen
2. Toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön
3. Palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen
4. Palveluiden monialaisuuden ja yhteentoimivuuden varmistaminen
5. Kustannusten nousun hillitseminen

3 Arviointikehikko

THL seuraa ja arvioi ohjelman hyötytavoitteiden toteutumista kansallisilla seurantamittareilla ja hankkeiden oma-arviointien avulla:

- Kansallisilla seurantamittareilla seurataan hankealueilla muutosta palvelutoiminnassa suhteessa ohjelman hyötytavoitteisiin.
- Maakuntien hankekokonaisuuksien tuottaman kehittämistiedon ja kehittämistä koskevan oma-arvioinnin avulla seurataan alueilla toteutettuja kehittämistoimenpiteitä, kuten uusien konseptien, toimintamallien ja ratkaisujen toimeenpanoa ja käyttöönottoa sekä niiden avulla saavutettuja tuloksia.

Kansallisen seurantatiedon ja maakuntien hankekokonaisuuksien oma-arviointitiedon avulla tehdään tulkintoja ja arviointia siitä, miten kehittämistoimet ovat edesauttaneet ohjelman hyötytavoitteiden saavuttamisessa.

3.1 Kansalliset seurantamittarit

Ohjelman alustavat kansalliset seurantamittarit on koottu liitteeseen 1. Mittaritiedot päivittyvät THL:n rekistereihin joko kaksi kertaa vuodessa, kerran vuodessa tai kerran kahdessa vuodessa. Liitteessä 1 kunkin mittarin kohdalle on kirjattu, minkä hyötytavoitteen toteutumisesta sen avulla seurataan ensisijaisesti, mistä tieto saadaan, minä ajankohtana on saatavilla viimeisin mittaustulos ennen ohjelman aloitusta sekä mikä on mittaritiedon päivitysfrekvenssi.

3.2 Maakuntien hankekokonaisuuksien oma-arviointi

Maakuntien hankekokonaisuuksien oma-arviointi (2 krt/vuosi) on osa THL:n tekemää hyötytavoitteiden toteutumisen seuranta- ja arviointia. Oma-arviointi tuottaa myös suoraan tietoa THL:n antaman toimeenpanon tuen suuntaamisen tarpeisiin. Rahoitettavat hankkeet velvoitetaan toteuttamaan oma-arviointia seuraavien minimivaatimusten mukaisesti:

- Oma-arvioinnissa tulee tehdä huolellinen lähtötilanteen arviointi ennen kehittämistoimenpiteiden aloitusta.
- Oma-arvioinnin tulee sisältää kuvailevaa tietoa ja arviointitietoa kehittämistoimenpiteiden, kuten konseptien, toimintamallien, ratkaisujen jne. toimeenpanon ja käyttöönoton edistymisestä.
- Oma-arvioinnin tulee sisältää arviointitietoa käyttöönotettujen toimintamallien ja ratkaisujen avulla saavutetuista tuloksista suhteessa hankkeen omiin tavoitteisiin ja suhteessa ohjelman hyötytavoitteisiin.
- Rekisteritietojen seurannan tueksi THL toteuttaa lisäksi lyhyen kyselyn hanketoimijoille (2 krt / vuosi), jossa he arvioivat hyötytavoitteiden toteutumista alueellaan. (Kyselyn sisältö valmistellaan vuoden 2020 alussa.)
- Kustannusten ja toiminnan mahdollisten muutosten arvioimiseksi THL pyytää lisäksi hankkeilta tietoja kaksi kertaa vuodessa. Pyydettäviä tietoja tarkennetaan myöhemmin; voivat olla esimerkiksi:
  - erikoissairaanhoidon läheteiden määrät
  - yhteispäivystysten käyntimäärät
  - ensihoidon kuljetusten määrät kotoa/hoitopaikasta
  - T3-tietoja; yhtenäistä määrittelyä täsmennetään yhteistyössä kansanterveystyön johtajaverkoston kanssa vuoden 2020 tammikuussa
  - asiakaspalautetietoja, asiakaspalautteen keräämiseen liittyviä yhtenäisiä kansallisia kysymyksiä tullaan ohjeistamaan myöhemmin

4 Arvioinnin toteutus ja tulosten raportointi

Kansalliset mittaritiedot analysoidaan niiden päivitysfrekvenssin tahdissa; joko kaksi kertaa vuodessa, kerran vuodessa tai kerran kahdessa vuodessa alueittain. THL raportoi kansallisen arvioinnin tulokset kaksi kertaa vuodessa. Raportointi sisältää tiiviin koosteen kaksi kertaa vuodessa toteutettavista maakuntien hankekokonaisuuksien oma-arvioinneista. Soveltuvien osien arviointituloksia raportoidaan sukupuolittain. Oma-arvioinnin ja kansallisen arvioinnin raportointiaikataulu on koottu alla olevaan taulukkoon.

Aika	Oma-arvioinnin raportointi	Kansallisen hyötytavoitteiden toteutumisen seurannan ja arvioinnin raportointi
10/2020	x	
12/2020		x
4/2021	x	
6/2021		x
10/2021	x	
12/2021		x
4/2022	x	
6/2022		x
10/2022	x	
12/2022		x
12/2023		x

THL raportoi arviointitulokset STM:lle yhdessä sovittavalla tavalla. Sekä THL:n arviointitulokset että hankkeiden oma-arvioinnit julkaistaan uudistuneessa Innokylässä.

STM ja maakuntien alueet käyvät jatkossa vuosittain keskustelut alueen tilanteesta. Seuraavat keskustelut käydään tammi-helmikuussa 2020 ja todennäköisesti siitä eteenpäin keskustelut käydään vuosittain. Keskusteluissa käydään läpi sosiaali- ja terveydenhuollon tila alueella sekä etsitään yhdessä vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi. Keskusteluiden keskeisenä tausta-aineistona toimivat THL:n asiantuntija-arviot sekä alueiden ja ministeriön havaintojen pohjalta nousevat soten sisällölliset kehittämishaasteet ja muutostekijät. Soveltuvien osien keskusteluissa voidaan hyödyntää Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman hyötytavoitteiden arvioinnin tuloksia ja toisaalta hyötytavoitteiden arvioinnissa voidaan soveltuvin osin hyödyntää THL:n asiantuntija-arvioita.

5 Arvioinnin riskit

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kesto on lyhyt suhteessa tavoiteltavaan kokonaisvaltaiseen muutokseen ja uudenlaisen sotekeskuskonseptien luomiseen. Seurantamittareissa ei ohjelman aikana tapahdu välttämättä suuria muutoksia ohjelman johdosta tai mittarit eivät ole riittävän sensitiivisiä tapahtuvaan muutokseen nähden. Riskinä on lisäksi, että mittaritiedot eivät jostain syystä ole käytettävissä silloin, kun analyysiä tehdään, tai ne ovat puutteellisia.

THL:n arviointi nojaa osittain hankkeiden oma-arviointiin. Riskinä on, että oma-arvioinnit toteutetaan liian kevyesti siten, että niiden informaatioarvo on vähäinen THL:n arviointitehtävän kannalta.

Liite: Alustavat kansalliset seurantamittarit, joita täydennetään yhdessä maakuntien hankekokonaisuuksien kanssa

Hyötytavoite	Mittari	Lähde	Viimeisin mittaaminen ennen 1.6.2020	Päivitysfrekvenssi	Huomiot
HT 1	Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä	Avohilmo Sotkanet ind. 2676	Maaliskuu 2020	Maaliskuussa ja lokakuussa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 1	Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon sairaan-/terveydenhoitajan kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä	Avohilmo	Maaliskuu 2020	Maaliskuussa ja lokakuussa	Ei vielä käytössä
HT 1	Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon fysioterapiakäynnin odotusaika yli 7 pv yhteydenotosta, % toteutuneista fysioterapiakäynneistä	Avohilmo	Maaliskuu 2020	Maaliskuussa ja lokakuussa	Ei vielä käytössä
HT 1	Asioi aina tai usein saman lääkärin kanssa (%)	THL; FinSote-tutkimus (k53), ind. 5226	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 1	Asioi aina tai usein saman hoitajan kanssa (%)	THL; FinSote-tutkimus (k53), ind. 5227	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain

HT 3	Asiakastyytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Palvelun toteutuminen kohtuullisessa ajassa	THL:n terveysasemakysely, Sotkanet ind. 5386	Syksy 2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Asiakastyytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Kohtaaminen, asiakaspalvelu	Terveysaseman asiakaspalaute. Sotkanet ind. 5375	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Asiakastyytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Osallistuminen päätöksentekoon	Terveysaseman asiakaspalaute. Sotkanet ind. 5377	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Asiakastyytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Palvelun hyödyllisyys	Kansalliset asiakaspalautekyselyt (THL). Sotkanet indikaattori 5376	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 1	Perusterveydenhuollon suun terveydenhuollon hammaslääkärin kiirettömän käynnin odotusaika yli 21 pv hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä (lokakuun tilanne)	Avohilmo, Sotkanet indikaattori 2498	2019	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 1	Perusterveydenhuollon suun terveydenhuollon hammaslääkärin kiirettömän käynnin odotusaika yli 21 pv hoidon tarpeen arvioinnista, %	Avohilmo, Sotkanet indikaattori 2678	2019	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain

	toteutuneista käynneistä (maaliskuun tilanne)				
HT 3	Suun terveydenhuollon asiakkaiden palvelun toteutuminen kohtuullisessa ajassa, asiakaskysely	Terveyskeskusten asiakaspalautetulokset, Sotkanet ind 5119	Syky 2018, tulokset 2019	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 2	12-vuotiaat, joilla runsaasti kariesta, % vastaavankäisistä suun terveydenhuollossa tarkastuksessa käyneistä	Avohilmo, Sotkanet ind. 5001	2019	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Suun terveydenhuollon asiakastytyväisyys: Palvelun hyödyllisyys	Terveyskeskuksen asiakaspalautetulokset. Sotkanet ind. 5116	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Suun terveydenhuollon asiakastytyväisyys: Osallistuminen päätöksentekoon	Terveyskeskuksen asiakaspalautetulokset. Sotkanet indikaattori 5248	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Suun terveydenhuollon asiakastytyväisyys: Kohtaaminen, asiakaspalvelu	Terveyskeskuksen asiakaspalautetulokset. Sotkanet indikaattori 5115	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Vanhusten kotihoitopalveluja riittämättömästi saaneiden osuus, % tarvinneista	THL, FinSote-tutkimus, Sotkanet ind 4906	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 1	Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat	Avohilmo, Sotkanet ind. UUSI	2019	Kerran vuodessa	Ei vielä käytössä
HT 1	E-asioinnin esteitä kokeneet kansalaiset, % vastanneista	THL, FinSote-tutkimus (Sotkanet-IND 3968)	2019	Kahden vuoden välein	

HT 1	Sähköiset asiointikäynnit, % perusterveydenhuollon avohoidon käynneistä	Avohilmo, Sotkanet, ind. 5004	2019	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 1	Asioinut sosiaali- ja terveyspalveluissa sähköisesti, % palveluja tarvinneista	THL, FinSote -tutkimus, Sotkanet ind. 5228	2018	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 2	Kouluterveydenhuollon erityisen tuen tarpeen mukaiset käynnit ja yksilöllisen tarpeen mukaiset terveystarkastukset	Avohilmo, Sotkanet ind. 5007	2019	Kerran vuodessa	Ei vielä käytössä
HT 2	Lastenneuvolan erityisen tuen tarpeen mukaiset käynnit ja yksilöllisen tarpeen mukaiset terveystarkastukset	Avohilmo, Sotkanet ind. 5110	2019	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 2	Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä	Avohilmo, Sotkanet ind. 5274	2019	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 2	Perheitä kodin- ja lastenhoitopalveluissa, % lapsiperheistä	Sosiaalipalvelujen toimintatilasto (THL), Sotkanet ind. 3519	2019	Kerran vuodessa	
HT 2	Perheitä lastensuojelun kodin- ja lastenhoitopalveluissa, % lapsiperheistä	Sosiaalipalvelujen toimintatilasto (THL), Sotkanet indikaattori 3517	2019	Kerran vuodessa	

HT 2	Perheitä lastensuojelun tehostetussa perhetyössä, % lapsiperheistä	Sosiaalipalvelujen toimintatilasto (THL), Sotkanet indikaattori 3516	2019	Kerran vuodessa	
HT 2	Perheitä sosiaalihuoltolain mukaisessa perhetyössä, % lapsiperheistä	Sosiaalipalvelujen toimintatilasto (THL), Sotkanet indikaattori 3518	2019	Kerran vuodessa	
HT 4	Terveyskeskuslääkärin vastaanotolla yli 10 kertaa vuodessa käyneet, % terveyskeskuslääkärin vastaanotolla käyneistä	Avohilmo, Sotkanet ind. 5021	2019	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 4	Päivystyskäynnit perusterveydenhuollossa (ml. yhteispäivystys) / 1 000 asukasta	Terveydenhoidon hoitoilmoitus (Hilmo) Sotkanet ind. 5081	2018	Kerran vuodessa	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Koki palvelun sujuvaksi, (%) sosiaalipalveluita käyttäneistä	FinSote-tutkimus, Sotkanet ind. 4912	Vuoden 2018 tiedot, päivitetty toukokuussa 2019	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain
HT 3	Koki palvelun sujuvaksi, (%) terveystalvakuuaita käyttäneistä	FinSote-tutkimus, Sotkanet ind. 4913	Vuoden 2018 tiedot, päivitetty toukokuussa 2019	Kahden vuoden välein	Tieto saatavilla sukupuolittain

HT 4	Palvelun sujuvuus ja tiedon kulku ammattilaisten välillä terveystalouksissa	THL, FinSote-tutkimus (K55)	2018	Kahden vuoden välein	
HT 4	Pompottelu terveystalouden saamisen yhteydessä palvelupisteestä toiseen	THL, FinSote-tutkimus (k57)	2018	Kahden vuoden välein	
Ht 4	Tilanteen selvittäminen terveystalouden saamisen yhteydessä useammalle työntekijälle tai moneen kertaan	THL, FinSote-tutkimus (k57)	2018	Kahden vuoden välein	
Ht 4	Pompottelu sosiaalipalvelun saamisen yhteydessä palvelupisteestä toiseen	THL, FinSote-tutkimus (k70)	2018	Kahden vuoden välein	
Ht 4	Tilanteen selvittäminen sosiaalipalvelun saamisen yhteydessä useammalle työntekijälle tai moneen kertaan	THL, FinSote-tutkimus (k70)	2018	Kahden vuoden välein	
Ht 4	Tieto kulkee hoitopaikan sisällä henkilökunnan välillä (pitkäaikaissairausten hoito)	THL, FinSote-tutkimus (k63)	2018	Kahden vuoden välein	
HT 4	Tieto kulkee hoitopaikan ja sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon välillä (pitkäaikaissairausten hoito)	THL, FinSote-tutkimus (k63)	2018	Kahden vuoden välein	
Ht 4	Tieto kulkee kotisairaanhoidon ja muun terveydenhuollon	THL, FinSote-tutkimus (k63)	2018	Kahden vuoden välein	

	välillä (pitkäaikaissairauden hoito)				
HT 4	Tieto kulkee hoitopaikan ja sosiaalipalvelujen välillä (pitkäaikaissairauden hoito)	THL, FinSote-tutkimus (k63)	2018	Kahden vuoden välein	
HT 4	Potilaan kanssa sovittu miten itse hoitaa sairauttaan (pitkäaikaissairauden hoito)	THL, FinSote-tutkimus (k63)	2018	Kahden vuoden välein	
HT 4	Jos potilaalla useita sairauksia, kaikki sairaudet huomioidaan hoidossa kokonaisvaltaisesti (pitkäaikaissairauden hoito)	THL, FinSote-tutkimus (k63)	2018	Kahden vuoden välein	
HT 5	Erikoissairaanhoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 1071	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Perusterveydenhuollon avohoidon (pl. suun terveydenhoito) nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3766	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3764	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Suun terveydenhuollon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3765	2019	Kerran vuodessa	

HT 5	Ikäntyneiden laitoshoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3774	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Ikäntyneiden ympärivuorokautisen hoivan asumispalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (2015-)	Sotkatnet ind. 3773	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Muiden ikäntyneiden palvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (2015-)	Sotkatnet ind. 3772	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Kotihoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3768	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Lastensuojelun avohuoltopalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (2015-)	Sotkatnet ind. 3776	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3777	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Muiden lasten ja perheiden avopalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (2015-)	Sotkatnet ind. 3775	2019	Kerran vuodessa	

HT 5	Vammaisten laitoshoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3771	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Vammaisten ympärivuorokautisen hoivan asumispalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (2015-)	Sotkatnet ind. 3770	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Muiden vammaisten palvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (2015-)	Sotkatnet ind. 3769	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Päihdehuollon erityispalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 1273	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Työllistymistä tukevien palvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (2015-)	Sotkatnet ind. 3767	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Ympäristöterveydenhuollon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3763	2019	Kerran vuodessa	
HT 5	Muun sosiaali- ja terveystoiminnan nettokäyttökustannukset, euroa / asukas	Sotkatnet ind. 3762	2019	Kerran vuodessa	

Taustatiedot: Indikaattoriseurannan taustatietoina käytetään lääkärikäyntien, hoitajakäyntien ja muiden mahdollisten ammattilaiskäyntien absoluuttisia määriä.

